

«ΜΗΝ ΑΓΑΠΑΣ» (ΜΟΝΟ) «ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ, ΑΛΛΑ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙΣ». ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ «ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ» ΤΟΥ ΜΙΓΚΕΛ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ

Σοφί Ροκκό: Δον Κιχώτης

«Τα γεγονότα, καλέ μου Σάντσο, είναι οι εχθροί της αλήθειας».

«Ξέρεις πόσα χρόνια περιπλανιέμαι στην πραγματικότητά σας; Ξέρεις πόσες φορές έχω δει τη ζωή όπως είναι πραγματικά; Τόσες όσες δεν μπορείς να φανταστείς. Πόνος, εξαθλίωση, πείνα και απίστευτη σκληρότητα. Είδα ανθρώπους να ταπεινώνονται τόσο, που να αναρωτιούνται γιατί γεννήθηκαν. Είδα φίλους μου να πεθαίνουν μέσα στην απελπισία. Ξέρεις τι έβλεπα στο βλέμμα τους την τελευταία τους στιγμή; Σύγχυση. Μια **τεράστια απορία** πλανιόταν στα μάτια τους. Γιατί; Δεν νομίζω ότι ρωτούσαν γιατί πεθαίνουν, αλλά **γιατί έχουν ζήσει...** Όταν η ίδια η ζωή είναι τόσο παράλογη, ποιος μπορεί να πει τι είναι τρέλα και τι είναι λογική;

Ίσως **τρέλα** μπορεί να είναι το να εγκαταλείψουμε τα όνειρά μας. Να γινόμαστε πρακτικοί, νομίζοντας ότι μπορούμε να δούμε την πραγματικότητα. Ίσως αυτό να είναι τρέλα. Να ψάχνουμε θησαυρούς εκεί που σωρεύονται σκουπίδια. **Ίσως η πολλή λογική να είναι τρέλα.**

Και τι μεγαλύτερη τρέλα απ' όλες, να βλέπεις τη ζωή όπως είναι και όχι όπως θα έπρεπε να είναι».

Αποσπάσματα από το έργο του Μιγκέλ ντε Θερβάντες «Δον Κιχώτης».

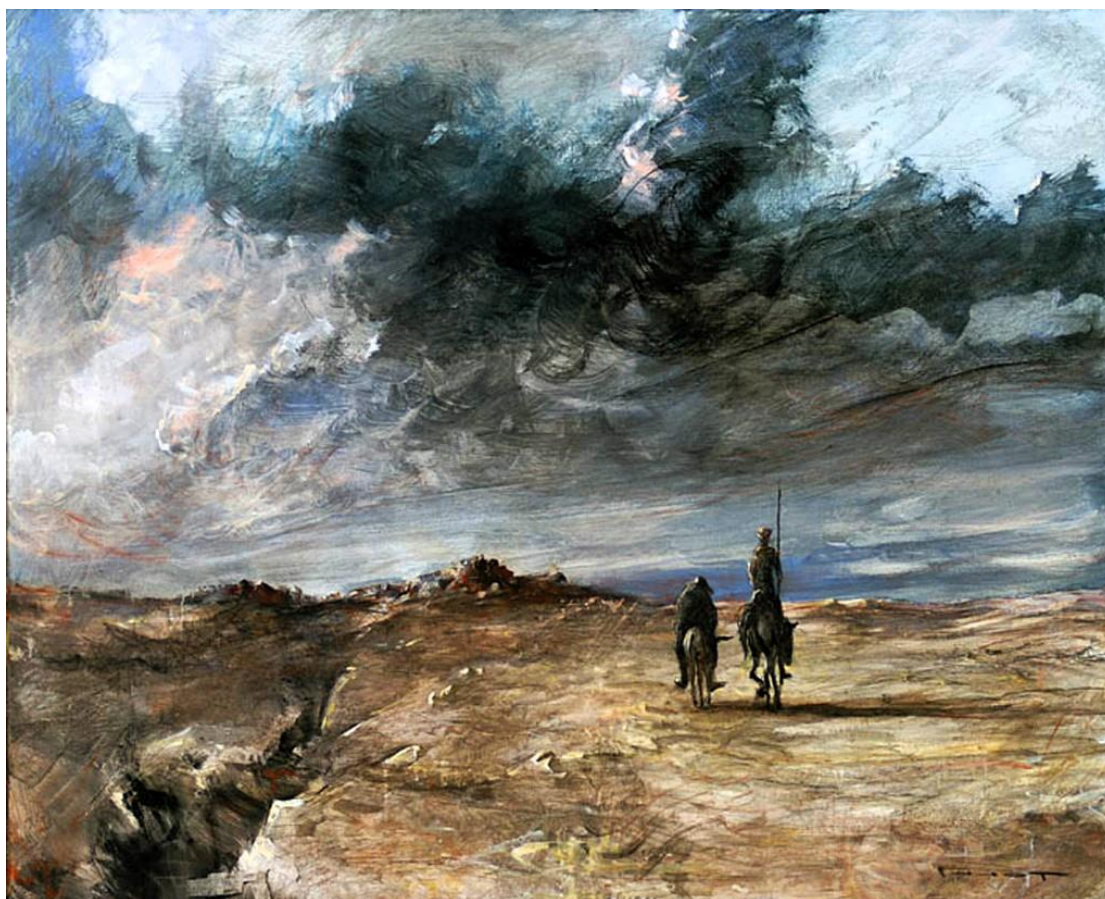

Μαριάνο ντε λα Ρόκα ι Ντελγκάδο (1825–1872), Ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες φαντάζεται τον Δον Κιχώτη (1858), λάδι σε καμβά, 171 x 210 εκ., Εθνικό Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη.

Ο «**Δον Κιχώτης**» ή επί το πληρέστερο “Ο ευφάνταστος ευπατρίδης Δον Κιχώτης της Μάντσας” (El ingenioso hidalgo Don Quixote de la Mancha) είναι έργο λογοτεχνίας του Ισπανού συγγραφέα **Μιγκέλ ντε Θερβάντες Σααβέδρα** (Miguel de Cervantes Saavedra, 1547-1616). Ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες Σααβέδρα, έχοντας βιώσει μια ακραία περιπετειώδη ζωή με αδιανόητες ταπεινώσεις και

εξευτελισμούς, έμελλε, στην ώριμη ηλικία των 58 ετών, να εκδώσει το κορυφαίο του συγγραφικό πόνημα, τον «Δον Κιχώτη», το βιβλίο που σηματοδοτεί ουσιαστικά τη γέννηση του σύγχρονου μυθιστορήματος. Εκδόθηκε σε δυο μέρη, το 1605 και το 1615 κι αποτελεί το πρώτο στην Ιστορία εκτυπωμένο μυθιστόρημα και το πιο διαδεδομένο μετά τη Βίβλο. Είναι αναμφισβήτητο το κλασικότερο μυθιστόρημα της ισπανικής λογοτεχνίας και ένα από τα πιο αγαπημένα της νεότερης δυτικής λογοτεχνίας. Ο αρχικός λόγος για τον οποίο ο Θερβάντες το έγραψε είχε να κάνει με τη μεγάλη και άνευ όρων παράδοσή του στην πίστη του. Ως αφοσιωμένος καθολικός σκέφτηκε να σατιρίσει τα ιπποτικά βιβλία, μια μάστιγα της εποχής του, που οι εκκλησιαστικοί αλλά και πολιτικοί κύκλοι προσπαθούσαν να αναχαιτίσουν. Πρόκειται, κατά μία άποψη, για μια **ρομαντική παρωδία της ιπποσύνης** η οποία εμπεριέχει και βιογραφικά στοιχεία του πολυτάραχου συγγραφέα της, του Θερβάντες. Πρόκειται για την ιστορία ενός **αλλοπαρμένου** με **ευγενική ψυχή** και **αλτρουιστικό όραμα** για τους συνανθρώπους του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ.docx

Μαρσέλ Νινό Παζό: Ο Δον Κιχώτης ντε Λα Μάντσα και ο Σάντσο Πάντσα. Πρόσφατος εκπαιδευτικός πίνακας. Ο εξαιρετικά δραματικός ουρανός και το πλούσιο λεπτομερές προσκήνιο αντισταθμίζουν με το παραπάνω την έλλειψη πλούσιων χρωμάτων και οι δύο μορφές είναι τόσο άμεσα αναγνωρίσιμες και χαρακτηριστικές, που κάποιος «πιάνει» το θέμα ακόμη και με μια μόνο ματιά. Είναι ένα έργο λιτό, αλλά πολύ συγκινητικό και εύγλωττο στην απλότητά του.

Αν όμως ο «Δον Κιχώτης» έχει χαρακτηριστεί ο θεμέλιος λίθος του μοντέρνου μυθιστορήματος, είναι ακριβώς γιατί, στην αυγή των Νέων Χρόνων, δίνει έμφαση στην **πολυπλοκότητα**, το **διφορούμενο του κόσμου**, στην **κατάρρευση των καθαγιασμένων από την παράδοση βεβαιότητων**, στη **σύγκρουση των ανθρώπινων επιθυμιών με όσα η πραγματικότητα επιβάλλει**. Η σοφία του μυθιστορήματος είναι η **σοφία της αβεβαιότητας**, έγραψε ο Μίλαν Κούντερα, και **το πάθος της γνώσης η μόνη ηθική του**. Ο Θερβάντες είχε το σθένος να αναγνωρίσει την **αμφισημία του κόσμου** την εποχή που «ο Θεός εγκατέλειπε σιγά σιγά τη θέση απ' όπου κατηύθυνε ως τότε το σύμπαν και την τάξη των αξιών του, διαχωρίζοντας το καλό από το κακό και δίνοντας μόνο μια σημασία στο κάθε τι».

Όπως όλοι οι μεγάλοι συγγραφείς, ο Θερβάντες είναι ένας **οξυδερκής παρατηρητής της ανθρωπίνης κατάστασης**, η οποία αποτελεί τη βάση του γραπτού του. Ο «Δον Κιχώτης» αφορά τη **θολή γραμμή μεταξύ των συχνά δονκιχωτικών μας φιλοδοξιών και των σκληρών πραγματικοτήτων της ζωής**. Διατρέχοντας όλα αυτά, διατρέχουμε μια βαθιά αίσθηση του χιούμορ: όπως γελάμε με τις παράλογες καταστάσεις στις οποίες εμπλέκεται ο Δον Κιχώτης, έτσι πρέπει να μάθουμε να γελάμε με τα δικά μας λάθη, κάτι που ο Θερβάντες σίγουρα είχε άφθονες ευκαιρίες να εξασκήσει ο ίδιος.

Η ιστορία μας εκτυλίσσεται στην Ισπανία. Ένας ευγενής που ζούσε εκεί με την ανιψιά του και τους λίγους, αλλά καλούς του υπηρέτες, διάβαζε πολλά βιβλία, αλλά ένα από αυτά του είχε κάνει ιδιαίτερη εντύπωση. Ήταν το βιβλίο του **Μιγκέλ ντε Θερβάντες "Δον Κιχώτης"**. Ο λίγος ύπνος και το πολύ διάβασμα του ξέραναν το μυαλό σε βαθμό που να χάσει το λογικό του και τονε κυρίεψαν οι πιο αλλόκοτες ιδέες που πέρασαν ποτέ από τρελού κεφάλι. Αμέσως, χωρίς δεύτερη σκέψη, πείθει τον εαυτό του ότι αυτός ο ίδιος **είναι** ο Δον Κιχώτης. Αυτό τον οδηγεί να αναζητήσει τα ίχνη του ήρωά του στο δικό του ταξίδι. Ο Δον Κιχώτης πιστεύοντας πως είναι ταγμένος για να πολεμήσει το κακό, ξεκινά κάτω από τους ιερούς όρκους της ιπποσύνης **ένα ταξίδι του νου, ένα ταξίδι στις σκιές, ένα ταξίδι έξω από την πραγματικότητα**, επιδιώκοντας «να κάνει κι αυτός όλα όσα είχε διαβάσει πως έκαναν οι πλανόδιοι (περιπλανώμενοι) ιππότες: να διορθώνει όλων των ειδών τις αδικίες, να μπαίνει σε τόσες συμπλοκές, σε τόσους κινδύνους, ώστε, νικώντας παντού, να κάνει αθάνατο τ' όνομά του: Δον Κιχώτης ντε λα Μάντσα!». Ως περιπλανώμενος ιππότης, γυρνάει διάφορους τόπους και πιστεύει ότι βοηθά τους ανίσχυρους και τους αδικημένους. Σύντροφοί του ο Σάντσο Πάντσα (ή ορθότερα, Πάνθα), ο πιστός του υπηρέτης, ο Ροσινάντης το ψωράλογό του, η αγαπημένη του ιδεατή Δουλτσινέα αλλά και ένα πλήθος άλλων που βρίσκονται στο δρόμο του άθελά τους και παίρνουν τη μορφή που ο ίδιος τους δίνει. Ο Δον Κιχώτης, ψηλός και λιπόσαρκος, ο Πάντσα, κοντός και χοντρούλης, κωμική φιγούρα με λαϊκή σοφία επιβίωσης, γίνεται προστάτης άγγελος του Δον Κιχώτη, πιστός συνοδοιπόρος και ανιδιοτελής φίλος που τον σώζει από κακοτοπιές και ατυχίες, στέκοντας γενναία στο ύψος των περιστάσεων όταν τον χλευάζουν και τον εξαπατούν. Ο ένας συμπληρώνει τον άλλον, ο Σάντσο γίνεται το αντίθετό του, όπως ο Σγαναρέλος για τον Δον Ζουάν, η **ρεαλιστική εκδοχή του ποιητικού μεγαλείου του ιππότη που μάχεται και υπερασπίζεται υψηλά ιδανικά και ηθικές αξίες αλλοτινών καιρών**. Έτσι, ο Πάντσα παρωδεί τους στοχασμούς του Δον Κιχώτη, δίνοντας την ευκαιρία στον Θερβάντες να **μπλέξει αριστοτεχνικά το ποταπό με το ιδεώδες**, απόρροια και αντανάκλαση μιας ζωής μεγάλων δοκιμασιών σε έναν τυραννικό κόσμο. Εχθροί του Δον Κιχώτη οι Γίγαντες-Ανεμόμυλοι αλλά και όσοι προκαλούν την αδικία. Τα φαντασιακά ταξίδια του Δον Κιχώτη μαζί με τον πιστό ακόλουθό του τις

περισσότερες φορές δεν έχουν καλή κατάληξη. Συνήθως γίνονται **αντικείμενα χλευασμού και ειρωνείας**. Χαρακτηριστικότερο όλων είναι η μάχη με τους ανεμόμυλους που τους φαντάζεται για γίγαντες. Προς το τέλος του δεύτερου βιβλίου ο ευφάνταστος και ονειροπαρμένος ευπατρίδης Δον Κιχώτης ανακτά την λογική του και επιστρέφει μαζί με τον φίλο και συνταξιδιώτη του στο σπίτι τους για να κοιμηθεί αργότερα τον ύπνο της αιωνιότητας. Έκτοτε ο **δονκιχωτισμός** έγινε συνώνυμο της **αιθεροβάμονος αναζήτησης ενός ιδανικού...**

Το 1855, ο Γκιστάβ Ντορέ πήγε στην Ισπανία, «στην πατρίδα αυτού του ένδοξου ιππότη, για να μεταφέρει την τοπική χροιά και να δει τα μέρη που δόξασε με τις ηρωικές του πράξεις». Ο Ντορέ δημιούργησε 370 εικονογραφήσεις για το μυθιστόρημα, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην ανίχνευση της πορείας του ευφυούς ευγενή με όλες τις ανατροπές και τις στροφές της.

i

"A world of disorderly notions, picked out of his books, crowded into his imagination."—p. 3.

Το πρώτο σχέδιο (1863), η προμετωπίδα, απεικονίζει τον Δον Κιχώτη τρελό, ανάμεσα στα **οράματά** του και αντιπροσωπεύει την πιο σύνθετη σύνθεση του Ντορέ: μάχες, ερωτικές περιπέτειες, προκλήσεις για μονομαχία, φανταστικές εφευρέσεις και παραλογισμοί...

Ας διαβάσουμε τώρα **αποσπάσματα** του μυθιστορήματος από την «ηρωική» μάχη του Δον Κιχώτη με τα πρόβατα, που τα νομίζει για στρατιές πάνοπλων αντίπαλων ευγενών και ιπποτών. Ο Δον Κιχώτης φαίνεται έρμαιο των

φαντασιώσεών του. Ο Σάντσο χαρακτηρίζεται «ταλαίπωρος», γιατί ακολουθεί τον Δον Κιχώτη στις περιπέτειές του και άδικα προσπαθεί να τον προσγειώσει στην πραγματικότητα. Ο Σάντσο φαίνεται ρεαλιστής, βλέπει τον κόσμο όπως είναι, ενώ ο Δον Κιχώτης βλέπει τον κόσμο όπως θα ήθελε να είναι, επηρεασμένος από τα βιβλία που είχε διαβάσει για τον ιπποτισμό και τη φαντασίωσή του να ζήσει σε έναν κόσμο όπως αυτόν των βιβλίων του.

Στο παρακάτω επιλεγμένο κείμενο του Θερβάντες, ο Δον Κιχώτης αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα όπως νομίζει ή όπως θα ήθελε ο ίδιος να είναι, με αποτέλεσμα να εκλαμβάνει όσα βλέπει και ακούει με τα μάτια της φαντασίας του. Επιτίθεται σε ένα κοπάδι προβάτων και σκοτώνει επτά από αυτά, νομίζοντας ότι είναι εχθρικός στρατός. Στα μάτια του τα ζώα είναι άνθρωποι, τους οποίους πρέπει να σκοτώσει, για να υπερασπιστεί τον φανταστικό του αυτοκράτορα Πενταπολίν. Ακούει το βέλασμά τους ως «χρεμέτισμα αλόγων, ήχημα σαλπίγγων και αχό τυμπάνων». Ακόμα και όταν βλέπει επιτέλους ότι επρόκειτο για πρόβατα, **αρνείται να δεχτεί την πραγματικότητα** και θεωρεί ότι ο εχθρός του μεταμόρφωσε τους στρατιώτες σε πρόβατα, για να μειώσει τη δόξα του.

Ας εκτιμήσουμε το **χιούμορ** στα παρακάτω αποσπάσματα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΟΥ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ.docx

Ο αναγνώστης μπορεί να γελάει με τα καμώματα του Δον Κιχώτη, ωστόσο ο Θερβάντες δεν γελοιοποιεί τα ιδεώδη που τον εμπνέουν. Μέσα από το καθατήριο του γέλιου διασώζει τελικά σε όλο το μυθιστόρημα τις **καλύτερες αξίες της ιπποσύνης: την υπεράσπιση των αδυνάτων, την τιμή και την ανδρεία, την πίστη στην αγαπημένη γυναίκα**. Το ηθικό σθένος του Δον Κιχώτη δεν αμφισβητείται, η **πίστη του σ' αυτά τα ιδεώδη** δοκιμάζεται σκληρά και ποτέ δεν λυγίζει. Γι' αυτό και το **γέλιο** που προκαλούν οι απανωτές αποτυχίες του είναι πάντα **ανάμικτο με συμπάθεια**. **Το λάθος του, η τρέλα του, είναι πως βλέπει μέσα από παραμορφωτικό, απλουστευτικό φακό έναν περίπλοκο κόσμο και θέλει να επιβάλει τις επιθυμίες του στην πραγματικότητα**. Αυτό όμως δεν είναι ένα βασικό γνώρισμα της **ανθρώπινης κατάστασης**; Ποιος αντιλαμβάνεται όλες τις αποχρώσεις του πραγματικού, ποιος δεν ποθεί να ήταν τα πράγματα πιο απλά, πιο ελπιδοφόρα, λιγότερο αμφίσημα; Αυτός ο πόθος δεν είναι το **θεμέλιο** της κάθε θρησκευτικής πίστης, της κάθε ουτοπίας, της κάθε ιδεολογίας; Και ποιος μπορεί να πάρει αποφάσεις και να δράσει χωρίς να εμπνέεται από κάποιες βεβαιότητες για τις οποίες καμιά εγγύηση δεν του υπογράφει η πραγματικότητα;

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΣΗ ΜΠΑΝΤΕ.docx

Η συμπεριφορά που ταιριάζει στον Δον Κιχώτη (δονκιχωτισμός) παραπέμπει ευθέως στον **ιδεαλισμό**, στη στάση εκείνου που επιθυμεί να **υπερασπίζεται**, κάτω απ' οποιεσδήποτε συνθήκες, **υποθέσεις άσχετες προς το προσωπικό του συμφέρον**. Εμπεριέχει τη μανία να διορθώνει κανείς αυτά που θεωρεί ή και που είναι στραβά και να υπερασπίζεται αυτούς που θεωρεί ή και που είναι καταπιεσμένοι, δηλαδή **να προσπαθεί να κάνει τον κόσμο καλύτερο** και να λειτουργεί σαν **ήρωας**. Με ειρωνική χροιά, περιγράφει την ανιδιοτελή, **ρομαντική** και ταυτόχρονα **ουτοπική** στάση που χαρακτηρίζει **έναν άνθρωπο** ο οποίος **υπερασπίζεται κάποιο ιδανικό** με τρόπο που δείχνει ότι *δεν έχει επαφή με την καθημερινή πραγματικότητα*. Η κοροϊδευτική χρήση του όρου «δονκιχωτισμός» παραπέμπει στον χαρακτήρα και στους τρόπους του μεγαλομανούς και του φαντασιόπληκτου που επιδεικνύει με θεατρinισμό ψεύτικη ικανότητα ή αξία.

Έχοντας ταυτόχρονα αρνητική και θετική χροιά, ο «δονκιχωτισμός» προσδιορίζει **τη μάχη για ανώτερα ιδεώδη που δεν ευοδώνεται διότι ο μαχητής αγνοεί τα εμπόδια που θα τον οδηγήσουν στην αποτυχία**. Είναι μια μάχη που ποτέ δεν θα σταματήσει, καθώς κινείται από **πόθους αξεδιάλυτα δεμένους με την ανθρώπινη φύση**. Άλλωστε, η εξημμένη φαντασία και οι εμμονές, ο πόθος του μεγαλείου και η υποτίμηση του κινδύνου *δεν αποτελούν συστατικά μόνο της πανωλεθρίας αλλά και των μεγάλων επιτευγμάτων*. Με τον «Δον Κιχώτη», άλλωστε, αρχίζει η **εποχή των επαναστάσεων**, η εποποιία της πραγμάτωσης του επί γης παραδείσου, που αλλάζει συθέμελα τις κοινωνίες, όχι πάντα όμως προς την κατεύθυνση που οραματίζονται οι επαναστάτες. Πολλοί από αυτούς γίνονται τραγικά θύματα των εξελίξεων που πυροδότησαν, Δον Κιχώτες με σπασμένη πανοπλία και διαψευσμένες ελπίδες.

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΡΙΧΑΡΝΤ ΣΤΡΑΟΥΣ

Ο γερμανικός μουσικός **υστερορομαντισμός** συχνά στράφηκε στον χώρο του μύθου για να αντλήσει τη θεματολογία του, προσδίδοντας σε «απολλώνιες» αφηγήσεις και εικόνες τη «διονυσιακή» διάσταση της πλέον φορτισμένης, πλούσια ενορχηστρωμένης και ενίοτε φλύαρης μουσικής.

Ο «**Δον Κιχώτης**», το έκτο κατά σειρά **συμφωνικό ποίημα του Ρίχαρντ Στράους**, - ενός συνθέτη με τον οποίον έχουμε επανειλημμένα ασχοληθεί στο μάθημά μας (<https://tinyurl.com/59be8ysm> & <https://tinyurl.com/4rxvevu6>) - γράφτηκε το 1897, ενώ εκείνος εργαζόταν ως πρώτος αρχιμουσικός στην Όπερα του Μονάχου. Η πρεμιέρα του δόθηκε τον Μάρτιο του 1898 στην Κολωνία από την Ορχήστρα Gürzenich υπό τη μουσική διεύθυνση του Φραντς Βύλνερ.

Ο συνθέτης περιέγραφε το έργο ως «**φανταστικές παραλλαγές για μεγάλη ορχήστρα πάνω σε ένα θέμα ιπποτικού χαρακτήρα**», υποδηλώνοντας πως σκοπός του ήταν η μελέτη των κεντρικών ηρώων του αριστουργήματος του Θερβάντες, με έμφαση στον Δον Κιχώτη και τον ακόλουθό του, Σάντσο Πάντσα. Το έργο αποτελεί ουσιαστικά μία σπουδή πάνω στους κεντρικούς ήρωες του μυθιστορήματος του Θερβάντες, που αποδίδονται με τη μορφή 10 εμβόλιμων παραλλαγών, εμπλουτιζόμενων και από στοιχεία κοντσέρτου, στις οποίες πρωταγωνιστεί το βιολοντσέλο (Δον Κιχώτης) και δευτερευόντως η βιόλα που αντιπροσωπεύει τον γραφικό, πιστό ακόλουθο Σάντσο Πάντσα. Έτσι, μετά από ένα μακρύ ορχηστρικό πρόλογο που παρουσιάζει τον Δον Κιχώτη να αναπολεί μία εποχή ευγένειας, γενναιότητας και αγνού έρωτα, το σόλο βιολοντσέλο εκθέτει το κύριο θέμα όλου του έργου, αναλαμβάνοντας την εκπροσώπηση του ονειροπόλου και οραματιστή ιππότη. Όσο για τις παραλλαγές του σπουδαίου αυτού έργου του Ρ. Στράους, καθεμία τους αναφέρεται σε ένα στιγμιότυπο από το βιβλίο του Θερβάντες.

[ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΟΥ ΡΙΧΑΡΝΤ ΣΤΡΑΟΥΣ.docx](#)

Ακούμε αποσπάσματα εκτελέσεων του «Δον Κιχώτη» από τη **Φιλαρμονική του Βερολίνου**.

[Απόσπασμα 3ης παραλλαγής. Διάλογος του ιππότη με τον ακόλουθό του. Π. Φουρνιέ \(τσέλο\) - Χέρμπερτ φον Κάραγιαν 1965.mp3](#)

[6η Παραλλαγή. Η Συνάντηση με την ιδεατή Δουλτσινέα, 7η. Η βόλτα στον αέρα. 8η. Το άτυχο ταξίδι με το βενετσιάνικο πλοίο. Π. Φουρνιέ \(τσέλο\) - Χ. φον Κάραγιαν 1965.MP3](#)

[Φινάλε. Ο Θάνατος του Δον Κιχώτη. Π. Τορτελιέ \(τσέλο\) - Ρ. Κέμπε 1958.mp3](#)

Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Στο έργο του ο **Κώστας Ουράνης** (1890-1953) φαίνεται να επηρεάζεται από τον Γάλλο ποιητή Σαρλ Μποντλέρ. Κυριαρχούν ο συμβολισμός, ο νεορομαντισμός και ο κοσμοπολιτισμός, ενώ πολλά από τα ποιήματά του είναι διαποτισμένα με έντονη και διάχυτη μελαγχολία, νοσταλγία, πλήξη, διάθεση φυγής, αίσθημα αθυμίας και πίκρας καθώς και μια αίσθηση ανεκπλήρωτου. Τα έργα του Ουράνη τον εντάσσουν στο κλίμα της γενιάς του μεσοπολέμου.

Ο «Δον Κιχώτης» είναι ένα από τα τελευταία ποιήματα που έγραψε και συμπεριέλαβε μαζί με άλλα ποιήματα στις «Νοσταλγίες», μια συλλογή που είδε το φως της δημοσιότητας το 1920. Αφορμή για να γράψει αυτό το ποίημα ήταν η μετάφραση του «Δον Κιχώτη» του Θερβάντες από τον Κ. Καρθαίο, η οποία είχε αρχίσει να δημοσιεύεται στο περιοδικό «Νουμάς» από το φύλλο της 2ης

Νοεμβρίου 1919. Στο ίδιο περιοδικό και στο φύλλο της 20ής Ιουνίου 1920 πρωτοδημοσιεύτηκε το ποίημα «Δον Κιχώτης» του Κώστα Ουράνη με αφιέρωση στον Κ. Καρθαίο.

ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ

Ατσάλινος και σοβαρός απάνω στ' άλογό του
το αχαμνό, του Θερβαντές ο ήρωας περνάει·
και πίσω του, στο στωικό γαϊδούρι του καβάλα,
ο ιπποκόμος του ο χοντρός αγάλια ακολουθάει.

Αιώνες που ξεκίνησε και αιώνες που διαβαίνει
με σφραγισμένα επίσημα, ερμητικά τα χείλια
και με τα μάτια εκστατικά, το χέρι στο κοντάρι,
πηγαίνοντας στα γαλανά της Χίμαιρας βασιλεία...

Στο πέρασμά του απ' τους πλατιούς του κόσμου δρόμους,
Όσοι τον συντυχαίνουν, για τρελό τον παίρνουν, τον κοιτάνε,
τον δείχνει ο ένας του αλλουνού – κι ειρωνικά γελάνε.

Ω ποιητή! παρόμοια στο διάβα σου οι κοινοί
οι άνθρωποι χασκαρίζουνε. Άσε τους να γελάνε:
οι Δον Κιχώτες παν μπροστά κι οι Σάντσοι ακολουθάνε!

Ποιητής επίσης του μεσοπολέμου ο **Κώστας Καρυωτάκης** (1896-1928, βλ. και άσκηση <https://tinyurl.com/bdfpvsyd>) εντάσσεται γραμματολογικά στους νεοσυμβολιστές ποιητές της περιόδου. Στη βιβλιογραφία οι ποιητές αυτοί ονομάζονται και νεορομαντικοί, καθώς το ρεύμα του συμβολισμού εμφανίζει ορισμένα κοινά στοιχεία με τον ρομαντισμό (έμφαση στο ρόλο της μεταφοράς, της εικόνας, του μύθου και του συμβόλου στην ποίηση· ενισχυμένος ρόλος ποιητή που έχει την ικανότητα να βλέπει πίσω από τα αντικείμενα του πραγματικού κόσμου τις ουσίες που κρύβονται στον ιδεατό· ενισχυμένος ρόλος

φαντασίας κ.ά.) και έρχεται σε αντίθεση με την απάθεια του παρνασσισμού και τη λεπτομερειακή απόδοση της πραγματικότητας του νατουραλισμού, που προηγήθηκαν. Άλλωστε, κατά τον Μποντλέρ, η ακριβής αποτίμηση καταστρέφει την ανάμνηση και η **τέχνη** είναι μια **μνημονική του ωραίου**. Τα βασικά γνωρίσματα του συμβολισμού εντοπίζονται και στο κύριο σώμα του έργου του Καρυωτάκη. Στην ποίησή του, η κυρίαρχη θεματική αναφέρεται στη διάσταση ανάμεσα στις επιθυμίες και τα ιδανικά του ποιητικού υποκειμένου και στην περιβάλλουσα αντικειμενική πραγματικότητα.

Το ποίημα του Ουράνη και το σχετικό σχόλιο του στον «Νουμά» τα διάβασε ο τότε νέος ποιητής **Κώστας Καρυωτάκης**, ο οποίος αντέδρασε αμέσως με ένα δικό του ποίημα, όπου δίνει τη δική του άποψη για τον ήρωα του Θερβάντες. Ο Καρυωτάκης βλέπει τον Δον Κιχώτη τελείως διαφορετικά από τον Ουράνη. Με αυτή τη διαφορετική άποψη θα έλεγε κανείς ότι προσπαθεί να μειώσει όχι μόνο την καλή εντύπωση που έκανε το ποίημα του Ουράνη στους αναγνώστες του «Νουμά», αλλά και να αντικρούσει τα όσα λέγονται στο επαινετικό σχόλιο που έκανε η σύνταξη του περιοδικού για το ποίημα του Ουράνη. Παρατίθεται εδώ το ποίημα του Καρυωτάκη:

ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΕΣ

Οι Δον Κιχώτες παν ομπρός και βλέπουνε ως την άκρη
του κονταριού που κρέμασαν σημαία τους την Ιδέα.
Κοντόφθαλμοι οραματιστές, ένα δεν έχουν δάκρυ
για να δεχτούν ανθρώπινα κάθε βρισιά χυδαία.

Σκοντάφτουνε στη λογική και στα ραβδιά των άλλων,
αστεία δαρμένοι σέρνονται καταμεσής του δρόμου,
ο Σάντσος λέει «δε σ' το 'λεγα;» μα εκείνοι των μεγάλων
σχεδίων αντάξιοι μένουνε και «Σάντσο, τ' άλογό μου!»

Έτσι αν το θέλει ο Θερβαντές – εγώ τους είδα, μέσα
στην μίαν ανάληκτη Ζωή, του Ονείρου τους ιππότες
άναντρα να πεζέψουνε και, με πικρήν ανέσα,

με μάτια ογρά, τις χίμαιρες ν' απαρνηθούν τις πρώτες.

Τους είδα πίσω νά 'ρθουνε – παράφρονες, ωραίοι
ρηγάδες που πολέμησαν γι' ανύπαρχτο βασίλειο –
και σαν πορφύρα νιώθοντας χλευαστικά πως ρέει,
την ανοιχτή να δείξουνε μάταιη πληγή στον ήλιο!

[ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ.docx](#)

Η ΘΡΥΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1972-3

ΚΑΤΡΑΚΕΙΟ

Οδός Νίκης
Το Μεγαλύτερο Σύγχρονο Θέατρο της Χώρας

Miguel de Cervantes

14 Αυγούστου 1908 - 2 Σεπτεμβρίου 1984

"Δον Κιχώτης"
Εθνικό Θέατρο - 1972

Θα παρακολουθήσουμε από μαγνητοσκοπημένη παράσταση από το θαυμαστό αρχείο της ΕΡΤ, στιγμιότυπα της σπουδαίας διασκευής του **Υβ Ζαμιάκ** του έργου του **Μιγκέλ ντε Θερβάντες «Δον Κιχώτης»** για το θέατρο, με πρωταγωνιστή τον **Μάνο Κατράκη**, σε μετάφραση Παύλου Μάτεσι και σκηνοθεσία Τάκη Μουζενίδη. Τον ρόλο του Σάντσο Πάντσα υποδύοταν ο **Παντελής Ζερβός**. Τα σκηνικά και τα κοστούμια φιλοτέχνησαν αντίστοιχα ο Διονύσης και ο Βασίλης Φωτόπουλος, οι χορογραφίες ήταν της Μαρίας Χορς, ενώ τη μουσική και τα τραγούδια έγραψε ο Μάνος Χατζιδάκις.

Η θεατρική πρεμιέρα του έργου στο Εθνικό Θέατρο ήταν στις 18 Νοεμβρίου 1972. Η παράσταση γνώρισε τεράστια επιτυχία και ο πρωταγωνιστής της αποθεώθηκε για την ερμηνεία του από τους κριτικούς, καθιστώντας τον δημοφιλή ρόλο ακόμη πιο διαχρονικό. Η μορφή του Δον Κιχώτη, του μεγαλοφάνταστου ευγενή που κινεί την ειρωνεία και σαρκάζει τον εαυτό του και τους άλλους, βρήκε την **απόλυτη ενσάρκωση** στη λιγνή και αγέρωχη κορμοστασιά του **Μάνου Κατράκη** του οποίου η ανεπανάληπτη φιγούρα σημάδεψε τον ήρωα του Θερβάντες, η δε εκφορά του λόγου του αμέσως παρέπεμπε σε πρόσωπο ευγενικής καταγωγής. Μαζί με τη χαρακτηριστική ερμηνεία και **ασύλληπτη εκφραστικότητα** του απλησίαστου μέχρι σήμερα τυπίστα (ρολίστα) ηθοποιού **Παντελή Ζερβού**, στον ρόλο του Σάντσο, αποτέλεσαν ιδανικό ζευγάρι. Η **λυτρωτική αλήθεια** της **υποκριτικής τέχνης** των δύο αυτών παλαιών ηθοποιών μου λείπει συχνά στο σημερινό θέατρο, χωρίς, σε καμία περίπτωση, να είμαι νοσταλγικά και εμμονικά κολλημένος στο παρελθόν.

Στο θεατρικό έργο, ο Δον Κιχώτης συγχέει τη φαντασία του με την πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να τρώει συνεχώς τα μούτρα του, χωρίς ποτέ να βάζει μυαλό. Περνάει τους ταβερνιάρηδες για πυργοδεσπότες, τις πόρνες των καπηλιών για ευγενικές δεσποσύνες, τους ανεμόμυλους για τον χάρο που πρέπει να κατατροπώσει. Η συνύπαρξη με τον Σάντσο Πάντσα, τον αγράμματο χωρικό που κουβαλάει όλη την αφέλεια αλλά και την πρακτική σοφία των λαϊκών ανθρώπων του καιρού του, είναι ευεργετική για την ισορροπία του έργου όσο σωτήρια είναι για τον ίδιο τον Δον Κιχώτη. Ο Σάντσο τον έχει ακολουθήσει πιστεύοντας στα μεγαλεπήβολα σχέδιά του, όμως ποτέ δεν χάνει την πραγματικότητα από τα μάτια του και συχνά καταφέρνει να γλιτώσει τον αφέντη του από τα χειρότερα. Οι διάλογοι ανάμεσα στους δύο, όπως θα δούμε, δίνουν μερικές από τις πιο απολαυστικές και διεισδυτικές πτυχές του έργου.

[1. ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΩ ΤΟΥ ΙΠΠΟΤΗ.mp4](#)

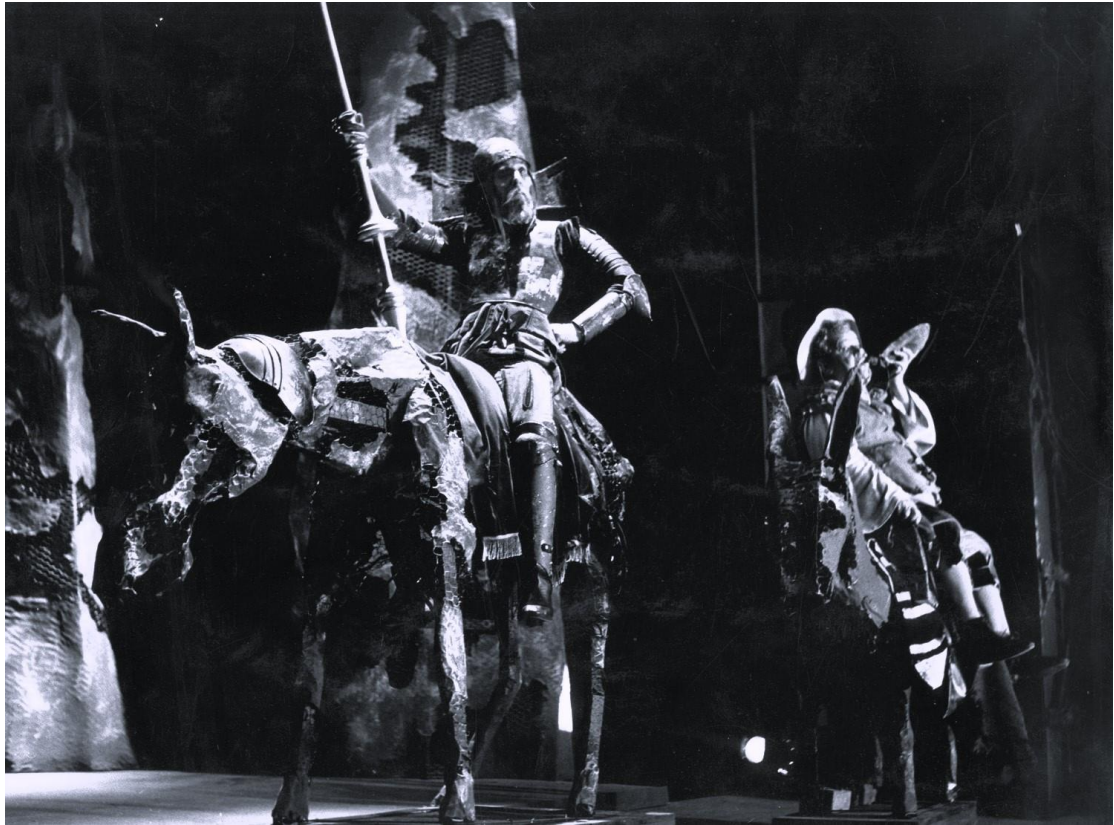
[2. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ.mp4](#)

[3. Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΒΛΕΠΕΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ ΜΑΡΙΤΟΡΝΑ ΤΗ ΔΟΥΛΤΣΙΝΕΑ ΤΟΥ.mp4](#)

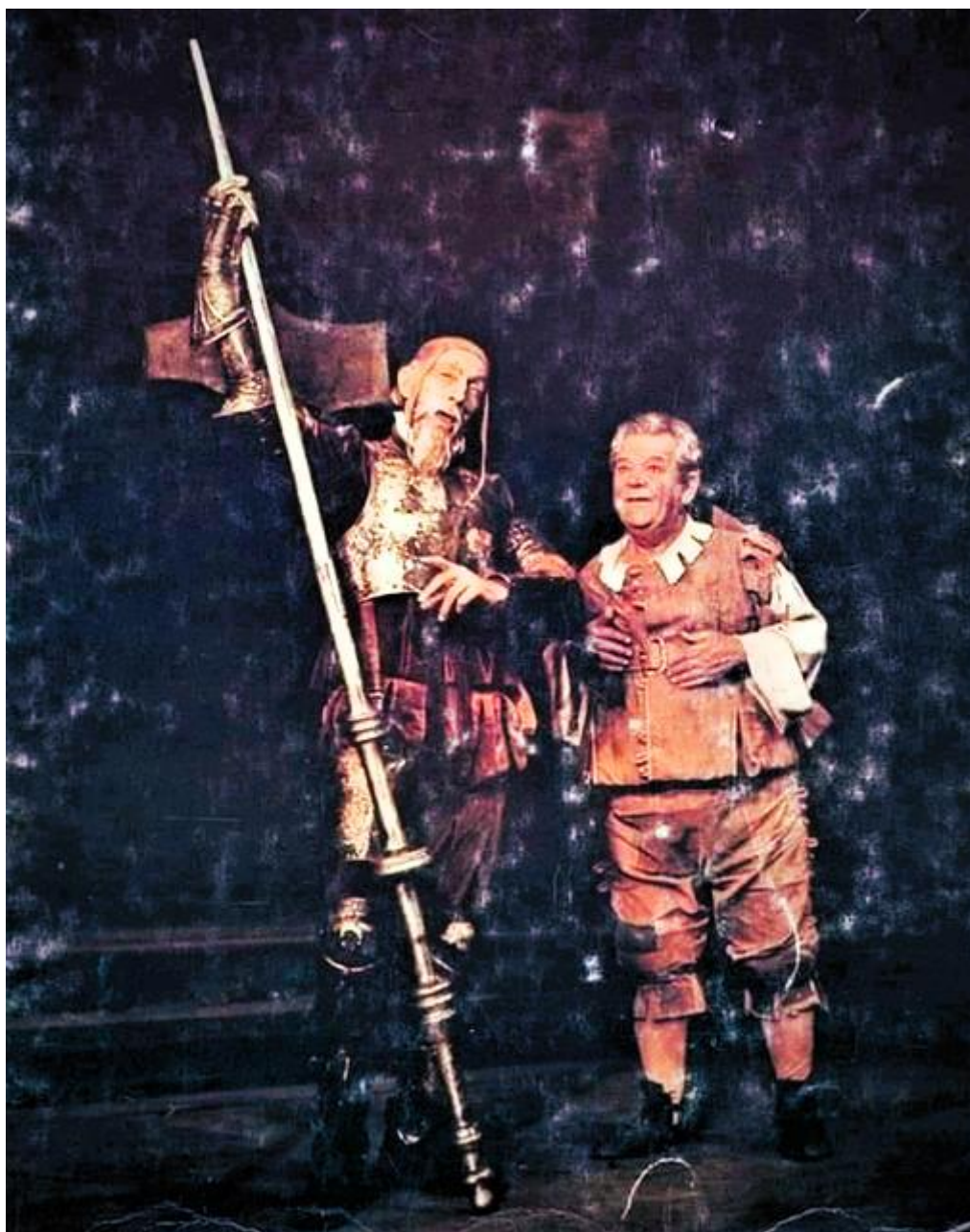
[4. Η ΓΗ ΜΑΣ ΔΙΝΕΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ.mp4](#)

[5. ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ.mp4](#)

[6. Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ - ΤΙ ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΑ ΜΑΤΙΑ.mp4](#)

7. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΙΝΦΑΝΤΑ.mp4

8. ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ - ΣΑΝΤΣΟ.mp4

Σχέδιο του Γκιστάβ Ντορέ

[9. Η ΜΑΧΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΥΣ.mp4](#)

Χοσέ Μορένο Καρμπονέρο (1860-1942), Ο Δον Κιχώτης και οι ανεμόμυλοι (περί το 1900), λάδι σε καμβά, 290 x 279 εκ., Εθνικό Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη.

10. ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ-Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ.mp4

Αντριέν Λουί Ντεμόντ: Δον Κιχώτης

Για το τέλος, ας αφεθούμε να ακολουθήσουμε έστω για λίγο, τόσο δα, τον Δον Κιχώτη που μας καλεί για μια ακόμη φορά στη διαδρομή του στον αέρα.

P. ΣΤΡΑΟΥΣ Δον Κιχώτης 7η Παραλλαγή. Η βόλτα στον αέρα. Φιλαρμονική Βερολίνου - Α. Μενέσες (τσέλο) Χ. φον Κάραγιαν 1986.mp3